

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЬЭШ!

№ 218 (22667)

2022-рэ ильэс

ГЪУБДЖ

ШЭКІОГЬУМ и 29-рэ

ОСЭГҮЭНЭФАГҮЭ ИИЭП

тисайт

WWW.ADYGOVOICE.RU

ТИСОЦИАЛЬНЭ НЭКЛҮБГЬОХЭР

Бэдээгъум и 27-р — Адыгейм
къэралыгъо гъэпсыкіэ илэ зыхъугъэ Маф

РЕСПУБЛИКА АДЫГЕЯ
АДЫГЭ РЕСПУБЛИКИ

MaKb

6 +

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ иғъэзет

«Үнэгъо дышь»

Шэкіогъум и 27-м, ным и Мафэ төфэу, Урысые зэнэкъою «Ильесым иунагъу» зыфиорэм теклоныгъэ кыышыдэзыхыгъэхэм мэфэкл шыклем тетэу телеканалэу ОТР-м щафэгушуагъэх. Ахэм ащыщ хүүгъэ Адыгейм щыпсэурэ Хъураехэм яунагъо.

Ныдэль- фыбзэм ибаиныгъэ къыигъэ- лъэгъуагъ

Темыр-Кавказ феде-
ральне шъольтырымкі
ныдэлльфыбзэр языгъе-
хыырэ кілэегъаджэхэм
азыфагу щызэхащэгъя я
ХII-рэ зэнэкъокъум иа-
ужырэ уцугъо мы
мафэхэм Черкесскэ щы-
кIуагъ. «Тызэфэшъхаф,
ау тызэфэд» зыфиорэ
лъэнныкъом Адыгэ рес-
публика гимназилем ады-
габзэмкі кілэегъа-
джэу Мыгу Анжелэ хэ-
лэжъагъ ыкIи я 2-рэ
иыпIар къышылихъыгъ

«Сыгу къыздээу сыфэгушшо! Адыгабзэм икъызэтегъэнэн, хэхъоныгъэ егъашыгъэнэм тынаэ атет. Къэралыгъо мэхбанды яэл АР-м тъесэнгъэмэр шэнэгъэмрэклэ и Министерствэ, апшьэрэ еджаплэхэм, шэнэгъелэжхэм, къэлэеъгаджэхэм мыльэнүкъомкэ юфтыхъэбээ зэфэшьхъафхэр зэшүуахых. Джащ фэдэу адигабзэм изэгъашшэн ыкчи икъызэтегъэнэн фэгъэхьгээ Проектнэ офис гуманитар уштэйнхэмкэ Адыгэ Республика институтын щызэхашагьэу юфешшэ. Правительствэм и Унэ джырэблагьэ щыкъогъэ зэхэсгэгээ ми юфыгъохэр къышалэтигъаягъэх. Ау ны-тыхэри мыш хэгъэлэжъэгъэнхэ фае, сида помэ унаагор ары нахыбэр къызыщжэхэрэр. Тиклэеъгаджэхэм мэхбэнэшко я. Исэнэхьят хэшиякъиэу фырилэм уасэ къызэрэфашыгъэмкэ джыри зэ Мигу Анжелэ сыфэгушшо, игъэхъаягъэхэм ахигъэхъонэу сыфэгушшо!»

(Изложу я 2-ра нахуб ит)

Мәхъянә зиңә зәнекъоқыу тикъералыгъ щызәхащәрәм ишшөрүлүк шыхъаңыр унэгъошыным, унағыом ыуасә, имәхъянә, ны-тыхәм яшшөдәкійж обществәм зыкъыщағъәттыгъәнныр ыкିл щызәльдягъәштәгъенныр ары.

Урсыс зэнэкъюкою «Ильесым иунағы» зыфиорэм иккэшаклох УФ-м юфшіләнүмкә ықли социальнә хәхъоныгъемкә и Министерствә, щыләнүгъэм чыңпә зәжку риғбәуцогъе кәләцұқиүхәм іспүләгъу афәхъугъезнүмкә Фондыр, УФ-м исубъектхәм яғъезнакъакло хәбза күдүмкүхәр.

Лъэнкъюо «Үнэгъо дышы» зыфиорэмкѣ Урысые зэнэкъокъум теклоньгъе къыцьдэзыхыгъэр Төуцожь районым щыщ Хъурэе Рэмэзанре Мирээр ячнагы.

Зэшъяхэгүсэхэр ильэс 54-рэ хуугьэ зэгурынхоёу щылэнгээ тьюогм зызэдьтетхэр. Кыныгьюхэр ыкли гумэкигьюхэр кынзэрэнэктихээ зэдэпсэух, гушлогоо уахьтэу къяктугъэхэр шлэжымы кынхэнапхэх.

Хуурайхэм яунагъо лытгэнэгъэ зэфирялэу, цыхэе зэфашыжьэу, агу зэфэгүжьэу, зым зыр фэгумэклэу, зыщывэкъотхэмшт. Унагъом иджэнэйкъо машло ифэбагъэ аш ис кілэцыкүхэмдэгъо зэхашшэ.

Хабзэ зэрхэгүүгъэу, мэфэкл мафэхэу «Ильясыкілэр», «Ным и Мафа» кызыншиныгъэ мафахэм унагъом зале шынэрзүйчийн

Мафэ», кызыщыхыгъэ мафэхэм унағъом зэкэ щызэрэгүйох. Анахъэу уасэ зыфаширыр шүльэгпур, нахыжыхэм льйтэнэгъэ афешшыныр, унағъом ыкчи тофэу бгэцаклэрэм уафешшыпкъеняры.

Ныдэльфыбзэм ибаиньгъэ къыгъэльэгъуагъ

(Икъях).

— Зэнэкъокум сизэрхэлжэагъэм мэхъэнэ ин есэты, сэгъегушо. Тиньдэльфыбзэм ибаиньгъэ къызэрэзгъэльэгъо щыры ары сизпылыгъэр. Темир Кавказым ишъолыр зэфэшхъафхэм ялъикъохэм нэйасэ сафэхъуг, йэпэлэсэнгъяу тэклэлтимкэ тызэдэгощагь. Чечэнхэр, осетинхэр, ингушхэр, къебертаехэр, бэлькъархэр, къэрэшайхэр, адигэхэр, Ставропольем къикыгъехэр мыш хэ-

лэжъагъэх. Лъепкъ пэпчь иныдэльфыбзэм руғушко, ясабыхэр абзекіе зэрэгүүштэхэрэм руқъеиху къагъэльэгъуагъ, щысэтхыпэл пфэхъунэу бэ къэслэгъуагъэр. Тишъолтыр адигабзэр йэкъыб зэрэшашырэр сиғу къео. Тиадыгабзэм щымыгъэм, тильэпкъи, тихабзи къодыщых. Бзэр ары лъепкъыр щызыгъаэрэр, зыгъэпсэурэр. Республикаем ишъильхъэтхэм, шІэнгъэлэжхэм, цыиф цэрылохэм лъепкъыбзэм икъызетегъенэн лъэшэу анаэ тет, аш фэгъэхъыгъэ юфхъабзэхэр жуғуғъэу зэхажэх. Ау сиғ фэдэу пшыгъэми, унагъом адигабзэкэ щымыгъущэхэм, мы юфыр зэтебгъэуцон пльэкъытэг, — ело Анжелэ.

Къэлэгъэдже пэрытим адигабзэр аригъешэнэм пае хэушхъафыкыгъэ программкэл юф ешэ. Джалгукэ шыкъэм тетэу еджэгъу сыхатхэр зэхечэх, үрүүлпчхэр бэрэ егъэфедэх. Джаш фэдэу проектнэ юфшэнхэр зэхечэх, гүшүэхэр сурэтхэмкэ зэхаргэгъэуцох, ребусхэр аргэгъэшых.

Мыгу Анжелэ гъэхъэгъэшхъэр иофшэнкэ сидигъоки ешых. «Адигабзэмкэ анах къэлэгъэдже дэгъу» зыфиорэ зэнэкъокум 2020-рэ ильэсэм хэлэжъэгъагъыкыгъэ чыпэл ѿкъыщидыхыгъагъ. Джаш фэдэу гъэрекю «Видеоурок анах дэгъу» зыфиорэм хэлэжъагъыкыгъэ чыпэл ѿкъыщидыхыгъагъ. Аш нэмийкэу конференциехэм ренэу ахэлажъэ, зэхуягъэ урокхэр, мастер-классхэр къетых. Ригъэджэрэ къэлэеджэкю цыкъуухэри зэнэкъокум зэфэшхъафхэм ахэлажъэх, дэгъо зыкъагъэльягъо.

КІЭЛЭЦІҮКІУХЭР РАГЪЭБЛАГЬЭХ

Кіэлэціүкіухэм апае я V-рэштольтир фестивалэу «Театральное зазеркалье» зыфиорэр республикэм и Къэралыгъо филармоние къызыгъиціуахыгъ. Адыгейм иильэси 100 ихэгъэунэфыкын къыдыхэлтыгъэу ар зэхащагъ.

Фестивалым икъещаклох АР-м культурэмкэ и Министерствэрэ республикэм и Къэралыгъо филармониэрэ.

Нысхъэпэ спектаклеу «Король Вруляя» зыфиорэмкэ юфхъабзэр аублагъ, нысхъэпэ театрэу «Дышъэ къошынэм» ар къышыгъ, Андрей Кружноим ильесэх тэхигъ. Ханэху Адам ыцэ зыхырэ

камернэ музикальнэ театрэм фестивалым къыдыхэлтигъа Андрей Семиним ильесэх тэхигъэ мюзиклэу «Сказка о времени» зыфиорэр тиғуасэ джащ фэдуу къышагъэлэгъуагъ.

АР-м культурэмкэ, Къыблэ ыкы Тимир-Кавказ федеральни шьольтирхэм ятеатральни колективхэр фестивалым хэлжэхэх, сабыйхэмэр 1этажохэмэр ательтэгээх къэгъэлэгъонхэр арых къашыщхэр. Шэкюгъум и 30-м нэс фестивалыр клошт.

Непэ пчэдыхыжым сыхатыр 10-м Лъэпкъ театрау И. Цэим ыцэ зыхырэм къыгъэлэгъо Ѣшысэу «На волне мечты» зыфиорэр. Сергей Козловым ильесэу «По зеленым холмам океана» зыфиорэм ар тэхигъ. Спектаклеу «Кто в сапогах?» зыфиоу Шарль Перро ишьсэх тэхигъэр Черкес драматичесэ театрэу М. Акъэм ыцэ зыхырэм Адыгейм и Къэралыгъо филармоние изалышо сыхатыр 12-м непэ къышыгъэлэгъо Ѣшысэу.

Шэкюгъум и 30-м пчэдыхыжым сыхатыр 10-м Урыс драматичесэ театрэу А. Пушкиним ыцэ зыхырэм пшысэу «Путешествие по русским народным сказкам (Бабка Ежка – за!)» зыфиоу Константин Мэздриним ильесэх тэхигъэр къышагъэлэгъо Ѣшысэу, мы мэфэ дэдэм сыхатыр 12-м «Заступник земли русской» зыфиорэр спектаклеу Дмитрий Лемберскэм ильесэх тэхигъэр Краснодар краим инысхъэпэ театрэ къытышт, фестивалыр Къэралыгъо филармониөм Ѣшыэфашигъышт.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Джыри нэбгыриш куагъэ

Урысые политическэ партиеу «Единэ Россиим» и «Ныбжыкіе Гвардиерэ» «Волонтерскэ Ротэмрэ» ялъикъоху нэбгыри 10 хэушхъафыкыгъэ дээ операцием хэлэжъэнхуу ежымэ яшлонигъонигъэкэ джырэблагъэ куагъэ.

Ахэм федеральни ыкы шьольтири къутамхэм япашхэр ахэтых. «Ныбжыкіе Гвардием» ипашэу Антон Демидовым къизэриуагъэмкэ, мы организацием илькъоу пстэумкы нэбгыре 64-рэ операцием хэлажъе.

— Джыри нэбгыри 10-у клоэр ыпэралшэу агъэхъазырышт, аш ытууж хэушхъафыкыгъэ дээ операциер зыщыкюра чыпэхэм зашщэхэр, — къыуагъ аш. — Мыхэм ахэтых «Ныбжыкіе Гвардием» и Гупчэ штаб ипашэу Александр Амелинмрэ «Волонтерскэ Ротэм» ипашэу Станислав Кузьменкэмрэ. Донбасс ицығфэу ильсийрэ Украинаэм идээхэм яжъалматаа зыщыгъаэр къетуухъумэнхэр зэклэими тишигъэрь.

— Сыгу къыздеи шъузэфэсакъыжынэу сышьольэу. Ныбжыкіе пстэухэмкэ, тисабийхэмкэ шъущысэтхып. Нытыхэм мыш фэдэ клахэр эзраплугъэхэм пае «тхашууげчэпсэу» ясомэ сшоигъу, шъхьащэ афэсэшы. Командирхэм тикилэхэм афэсакъынхуу сялъэу. «Ныбжыкіе Гвардием» «Волонтерскэ Ротэм» анах лъаплэу яэр мыхэр ары. Шуипашхэм шъядэу, шъузэфэсакъыжы! — хэушхъафыкыгъэ дээ операцием хэлэжъэнхуу клоэр клахэм закъыгъизээз «Единэ Россиим» и Ашъэрэ Совет и Секретарь игуадзэу Анна Кузнецова.

Шъугу къэдгъэкъын,

«Единэ Россиим» и «Ныбжыкіе Гвардием» «Волонтерскэ Ротэм» ялъикъохэр пъэтхапэм и 30-м къышгэжъягъаэр хэушхъафыкыгъэ дээ операцием хэлажъэх. Жъонигъуакъэм и 26-м Донбасс ыкы шъхъафит ашыжъыгъэ чыпэхэм къулыку ашызыхъышт волонтерхэр зыщагъэхъязырхэр Гупчэ къызэуахыгъ.

Мы уахътэм «Ныбжыкіе Гвардием» «Волонтерскэ Ротэм» яволонтерхэм къалхэху Мариупольрэ. Мелитопольрэ шүүшлээ Иэпилэгъу аратыштыр «Единэ Россиим» ильэпкъ программэ хигъэхъагъ. Донбасс, Херсонскэ ыкы Запорожскэ хэхүэм шүүшлээ Иэпилэгъу зытырэ Гупчэ 40, Донецкэ Республиком 15, Мариуполь 10 «Единэ Россиим» къашызэуихыгъ.

Зыхырэ дзэкилхэм адеэх. Донбасс ыкы шъхъафит ашыжъыгъэ чыпэхэм ашыпсэухэрэм Иэпилэгъу аратыштыр «Единэ Россиим» ильэпкъ программэ хигъэхъагъ. Донбасс, Херсонскэ ыкы Запорожскэ хэхүэм шүүшлээ Иэпилэгъу зытырэ Гупчэ 40, Донецкэ Республиком 15, Мариуполь 10 «Единэ Россиим» къашызэуихыгъ.

Псауныгъэр къэуху-мэгъэнимкэ къулыкъум ипэублэ звено хэхъэрэ 1эзаплэхэм специалист ныбжыкіхэр къяшлэгъэнхэм епхыгъэ юфшэнир министерствэм зэпигъэурэп. Ашкэ лъэшшу ишуагъэ къэкло программэу «Земский доктор/ Земский фельдшер» зыфиорэм.

Мы программэм къизэрэшдэлтигъа Андрей Семиним ильесэх тэхигъэр медицинэм иофишлэхэм (врачэм, фельдшерхэм) зэтыгъу ахьщэ араты. Джаш тетэу врачхэм сомэ миллион, фельдшерхэм, ФАП-хэм ямамыкухэм ыкы медсестрахэм сомэ мин 500 зырыз афатуущи. Аш имызакъоу, гупчэхэм ашылудыгъэ, узкоклёнкэ къинэу Ѣшыт псэуплэхэм, ахэр 39-рэ мэхъух, юф ашызышлэнэу клоэр врачхэм аратыштыр сомэ млн 1,5-рэ, фельдшерхэм, ФАП-хэм ямамыкухэм, медсестрахэм — сомэ мин 750-рэ.

Мыхэм афэдэ тынхэр мы ильесэм аратыгъ медицинэм иофишлэхэм нэбгыре 28-мэ. Ахэм ямамызакъоу, ординатурэм нэбгыре 72-рэ, ашъэрэ медицинэм еджаплэхэм — 114-рэ министерствэм мы ильесэм ыгъэкъуагъ.

Ильэсэм — нэбгыре 28-рэ

МЭКЬУМЭШ ХЪЫЗМЭТЫР

АдыгеймкІэ апэрэх

Цыфым ипсауныгъекэ федэ къэзыхъэу къэкихэрэм ашыц цумпэ лъэпкъэу голубикэр.

Врачхэм къизэрратхырэмкіэ, аш гузым, адэбз узхэм уашуухъум, шъхэ-куцымкіэ, шумкіэ, нэгъумкіэ, кэлтий зэхэтимкіэ дэгъу, нэмыкі шуаугъехэри пыльых.

Голубикэр Китай, Кыблэ Кореем, США-м, Канадэм, Аргентинэм, нэмыкхэм къашкы. Урысыер штэмэ, Урал, Сыбар икъокыпэ ыкли икъохъепэ лъэнъикъохэм, Къокыпэ Чыжъэмкэ зыбъазэм, Приморьем, Сахалин, Курилхэр ары къиз-щууугъоишүщтыр. Кыблэ шъольырым ичыгухэр мы цумпэр ежъ-ежырэу къашкынын тегъэпсихъагъехэп, къашыб-гъекыныри къизэркылон.

Адрэхэм афэдэу Адыгейими голубикэр къицкылэрэп, тибэдэршыпэхэм мыш федэ цумпэр атэльыр, зэкл поми хунене, іэкыбым къирашыг. Джырэ нэси ар къигъекынэу зыпари ылж ихъегъагъэп.

Ильэсишкіэ узэкіэбэжьмэ, апэр республикэм мы цумпэр къизыхъагъэр пшээдэкъижьеу ыхъирэмкіэ гүнэпкъэ гъэнэфагъэ зиэ хъызметшаплэу «Адыгейм ичыгхатэхэр» зыфиорэр ары.

Теучож районым иунэе хъызметшаплэхэм аш ашыц, цумпэхэм, дэжьехэм якъегъекын анахъэу зыптылыр. Къудажэу Пшикъуйхъаблэ дэж голубикэр зыщацтысхъагъэр. Мы мафэхэм ар зэдгээльэгъу.

Цумпэр фэбаплэхэм ачлэгэп, ау кондэ цыклоу къизпыкхэрээр чыгум къитеэтыкыгъя, къизхакхэрээр нэмыкхэр къизерагъекыхэрэм зэратекырэр ольэгъу, пхъеушклафэ ылжасэ итэкьюаг.

Хъызметшаплэм ибригадирэу Хъакъу Рэшцидэ къизэрэтиуагъэмкіэ, гектари 10 мэхъу голубикэр, аш фэдэз ежевикэу ял. Ахэм анэмкылэу черешне чыг цыклюхэр гектари 4 хьоу агъэтысхъагъэх, дэжэвэл лъэпк зэфэшхъафэу гектари 100-м ехъу ял.

— Цумпэ лъэпкъэу апэ дгъэтисхъагъэр ежевикэр ары, — къеуатэ Рэшцидэ. — Гектари 3 хъуштыг. Мэкъумэш хъызметшаплэ ыгъэпсымэ е къизэуихъгъэм зыригъэушомбгъум зышомгъохэм іэпилэту ятыгъэнэм тегъэпсихъэгъэ къералыгъо программэм тыхэлажы, аш къидыхъэлтигъа грант сомэ миллионрэ мин 500-рэ къизытатым, гектари 10-м нэдгээсиг. Мыгъэ аш щыщэу гектари 4-м ехъумэ къалыкы, къэту-бъоиг, къэкорэ ильэсэм гектари 10-р

зэрэштигэу къитэтэнэу тыщэгугы.

Голубикэр, тицспубликэ имызакъо, кыблэ шъольырым къышмыкырэг агъэтисхъанеу агу къэзыгъекыгъэм тицкэупчагъ. Тибэдэршыпэхэм іэкыбым къикылэ нэмыкі аш федэ цумпэ зэратемтыр, икъоудэлажъэм мымакъэу федэ къизэрихъыщтыр ары ушьхагу шъхьалэ афэхъуягъэхэр.

Арэ щитми, сидми къизэршашошлэу в интернет нэклубгъохэм къизэралоу зэрэрамыгъэжьагъэр бригадирым къихъгъэштиг. Хъакъу Рэшцидэ къизэрриуагъэмкіэ, гъэреклопагъэ, голубикэм үлж ихъанхэм ыпэклэ, чыг, куандэ е къэгъэгъе гъэтисыжхъэр къизщацкырэ питомникхэр къаклухъагъэх, лъэпкъэу щылэхэм акъеупчагъэх. Еланэ мы цумпэр бэу къизыкылэ ыкли къизщацкырэ Республике Беларусь ишлэнгъэлэжъэу, къэкылхэрэм альпль Татьяна Курлович улчэлжэгъа ашыг. Ар Адыгейим къирагъэблагы голубикэр къизщацкырэ ашлойгъо чыгур рагъэлэгъу, аш икъэгъекын шапхъэу пыльхэр къирагъэлотаг.

Шэнгъэлэжъмы мы цумпэр тицспубликэ ичыгухэм къашыбъэкын умьлээ-къыхъштиг ары къизэрарилогъа. Джымыгъэ ар къагъэкыгъэм уасэ къифишиныу къизырагъэблагъэм, дэхэ дэдэ зэрэхъуягъэр, цумпэхэри къизэрэпкылэхэр лъэшэу ыгъэшэгъуаг.

Голубикэр кислотность ин зиэ торфым къихъкіэ. Аш федэ торф мы іэгъо-блэ-

гъум щылэп. Рэшцидэ къизэрэтиуагъэмкіэ, Санкт-Петербург къирашыг. Чыгур датыкыл ар датэкуюаг, аш кондэ цыклюхэр хагъэтисхъагъэх, ахэм алъапсэ пхъеушклафэхэр ратэкулэжъигъ.

— Мыгъэ апэрэу голубикэм къипылагъ. Куандэ пэпчь килограммиту къититигъ. Татьяна Курлович къизэтэгъблагъэм апэрэ ильэсэмкіэ ар дэгъу дэдэу ары къизэрэтиуагъэр. Мы кондэ цыклоу шъульэгъуягъэр ини хъущтых, метрээ сантиметрэ 70-рэ фэдэзэу къэкынхэу щит. Зы куандэм килограмми 10-м къышмыкылэу къитынэу тэгүгэ, — къиуагъ Хъакъу Рэшцидэ.

Хъызметшаплэм ипашхэм голубикэр агъэтисхъагъэм джыри хагъэхъон гухэль ял. Аш имызакъо, цумпэу къаубоирэр бэдэршыпэхэм зэрэштиуагъекырэм нэмыкылэу, тъомылапхъягъэр хашыкынхэм къифэконтхэу мэгугъэх.

ХҮҮТ Нэфсэт.

ІэзэпIи 9 Адыгейм щашы

«Псауныгъэр къэухъумэгъэнэйр» зыфиорэ лъэпк проектым къидыхэлтигъау Адыгейим Іэзаплэхэр кіэу щацэпсых.

Поселкэ Дружбэмрэ куадажэу Джэджэхъаблэрэ Іэзаплэ амбулаторие зырьз аашашы, Инэм ыкли Мыекуапэ ирайонену «Восходым» поликлиникаклэхэр аашацэпсых.

— 2022 — 2023-рэ ильэхэм атэльытагъау ІэзэпIэ амбулаторие куаджэу Джэджэхъаблэ щашы, аш квадратнэ метрэ 424,4-рэ еубиты. Амбулаториет ишикIэгъэшт медицинэ Іэм-исымакIэхэр зэклэ чагъэуцых, сымаджэхэм апэрэ медицинэ ІэпIэгъур зыщарагъэгъотыгт чыпIэр афыхъыгъэшт. Джасац фэдэу Іэзэгъур уцхэмкIэ зыщя Іэзэштхэ кабинетхэр, уцхэр зычIэлтигъафхэр, пIэлэ гъэнэфагъэм къикIоцI сымаджэр зыщайыгъын тун хэхигъэхэр аш къиццидэлтигъэ-щых, — къихигъэштигъау район сымэджэштэу К.М. Батмэнным ыцIэ зыхъэу Адыгэхъалэ дэтым иврач шъхьаIэу Мыхэсэ Фатимэ.

Аш нэфшхъафу, «Къоджэ псэуплэмэ хэхъоныгъэ ягъэ-шыгъэнэйр» зыфиорэ программэм къизэрэцшэдэлтигъау, фельдшер-мамыкү ІэзэпIицхэу къутырэу Петровым, куаджэхэу Къэбыхъаблэ ыкли Большешиборовскэм аашашыхэрэр клем рафылгъэх, джац фэдэу Іэзаплэ амбулаториет псэуплэху Вольнэмрэ Майскэмрэ аашашыхэрeri къаухых. Мы Іэзаплэу агъэуцухэрэм яхьатыркэ медицинэ ІэпIэгъур цыфхэм нахь пынкхэу арагъэгъотын альэкыншт.

— ПсэолъэшIын Йофхэр эзкэ игъом ухыгъэнхэр, Іэзаплэхэр цыфхэмкIэ Іэрифэгъур хъунхэм мэхъанэ иI, ары тыздэлжэхъэрэр, — къиуагъ АР-м и Мышхъэ.

Ныбджэгъу лъапIэхэр!

2023-рэ ильэсэм иапэрэ мэзихкэ республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» икэлхэгъу макло.

**Лъэпк гъэзет закъор
къишигуIэкIэхъанэу шууфаэмэ,
шъукIатх!**

Почтэм икъутамэхэу республикэм итхэм:

индексэу П4326-р:

мэзи 6-м — сомэ 1034,16-рэ
мэзи 5-м — сомэ 861,80-рэ
мэзи 4-м — сомэ 689,44-рэ

мэзи 3-м — сомэ 517,08-рэ
мэзи 2-м — сомэ 344,72-рэ
зы мазэм — соми 172,36-рэ.

Индексэу П3816-р (фэгъэктэнхэр зиэхэм апаэр):

мэзи 6-м — сомэ 1013,88-рэ
мэзи 5-м — сомэ 844,90-рэ
мэзи 4-м — сомэ 675,92-рэ
мэзи 3-м — сомэ 506,94-рэ
мэзи 2-м — сомэ 337,96-рэ
зы мазэм — соми 168,98-рэ.

«Адыгэ макъэм» зычIэт унэм шуушикIатхэм (шъор-шъорэу гъэзетым шуукильыкIон фэшт):

мэзи 6-м — соми 150-рэ
мэзи 5-м — соми 125-рэ
мэзи 4-м — соми 100
мэзи 3-м — сомэ 75-рэ
мэзи 2-м — сомэ 50
зы мазэм — сомэ 25-рэ.

Корпоративнэ шыкIэкIэ шуукильыкIон фэшт, мэзи 6 уасэ къишигъутын фае — сомэ 240-рэ. Экземпляр 15-м нахь мымакIэу къизытхыкIахэрэм гъэзетыр мафэ къэс, тхъамафэм 5, къишигъуацжыншт.

Зыфигъэуцужырэ шьэрэлъир ыгъэцэклэныр ишэн

Лэужжэм япүн, тарихым изэгьешиэн альэнүүкъок! Э икъоджэ гупсэ һофшэгтэй ин щызиштэй, еджэп! Э музеим икэщаклоу, Төүцожь районым ит къуаджэу Аскъэлае щыш Бэгьюштэ Налбай непэ имэфэкл мафэ хөгжэунэфыкты. Аш ыныбжь ильэс 70-рэ мэхъу.

Мы ныбжыр гъашіемкіе гъунапкъэп, ау цыфым къыкүгъэ щыләнгыр гъогум фызэппльэкіжы хабзэ, кіеух гъэнэфагъехэр зэфехысыжыхы, джыри ышіэн ылъекіштхэм ягупшысэ.

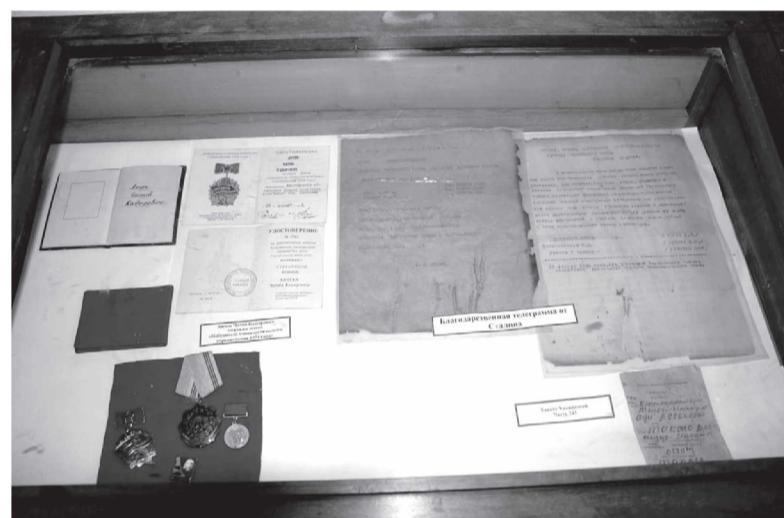
Налбый Пышээ мэкүүмэш институтыр 1975-рэ ильэсүүм зоотехникэу кыуухыгь. Аппшэрэ еджаплэм дээ кафедрэ илгээти, лейтенантэу ашт кыычлэхийгь. Аскээлэе колхозэу Кировым ыцэ зыхынштигъэм ювшэнэры исэнэхъякаткэ щыригъэжжай. Ильэс заулэ тешлагьэу Төүцожь районым ит чэтэхъо фабрикэм технологэу зигзээжжыгь. 1983-рэ ильэсүүм щилэ мазэм игүпсэ гурьт еджаплэ военрукуурагъэб-дадыи ашт кложынгъягаа.

Кіләегъеджэ ыошшәнүр зыргөржакъэм, мээз заулэм кырыклоц ыышхъитлүкэ дээ ухазырынмкэ еджаптэм иматериалнэ базэ шапхъэхэм адиштэү ыгъэпсын ыльэкыгь: плацыр, окопыр, танкым итепти, нэбгыритумэ атегъэпсихъэгъ щэриуалпэр, нэмыйкхэри. А ыофым кыышмыуцу ойж фэдэ кіләегъаджэхэр икіерыхкіеу зыщагъэхъазырхэрэ курсхэр Ростов-на-Дону бжыхъэм щызэхашхэу зызэхехим, Налбый күли ари кыыухыжыгь.

Мазэрэ исэнхэхтэгъухэм
кьызырахэтэгъэми, заом фэгэх-
хыгье тарих хууль эшлэгжэу
ышлэхэрэми рагъэгупшысагь
къыткэхтхъэрэ лэүжхэм ядз-
патриотическе плуныгъэктэ муз-
ей гыгээсвимэ иштуагжэ къы-
зарахжитым.

Налбый зыгорэм кыфиштэштүм. Налбый зыгорэм кыфиштэштүм ежэу зы чыпілә ис цыфхэм афәдәп. Зыфежъэрә һофыр ыкәм нигъесуу сыйдигүү зэшүе-хы. Цыф губзыгъ, икъоджэ гупсэ, иадыгэ чыгу ятарихъ хәшшык куу фыри, философскэ гулышасыкә ләкіель. Ятэжъым ятэжъэу Мамсыр апә Аскъэлае кыдатысхъажы, къуаджэр зытекъыгъэу алорәм икъебархэу къылтыялсыжыгъэхэм ашкіл яштуагъэ къекуагъ. Налбый кыылатэрэм непә реным уедэгүй эми, уеззещытәп. Сыдэу щитми, тигушылэгъу едҗептә музей ышынену тырибытагъ. Ашкіл кыныгъоу зэпичыгъэхэр джы ыгу къекыжыхы.

— Мы Йоғыр зесәхъыжсым,
«пфәгъэхъунәп» къисәзы йа-
гъэхәри, къыздәхъащыхъгъэх-
ри къыххәкІыгъэх, — elo Нал-
бый. — Ау симурад, пигъ-

рыть зыфэсийыгъэр зэрэгтэ-
цкИштэм сицыхъэ тэ-
лыгъ. Музей чИльтынц
тарихъ материялхэр, экспо-
нат гъэшигъонхэр къэбгъо-
тынхэм уахьти, ицлагын,
кluачи зэряацылагъэр зэхэ-
шигыкIыщтыгъ. Колхозым
сызыхэтэм Иоф зидэшигъэ
ветеринар врачэу ГүукIэлI
Чатибэ Iэныгъу дэгъоу
кысфэхъуугъ. А лъэхъаным
ац ильэс 60 ыныбжыгъ,
куаджээм лъитэнгыгъюхо
щыфашигъу щитыгъ. Унээго
500 фэдизир щагу дэхьэ-
дэкигъу къэтикIухьагъ, ары
попч эзкимси жэбээ гъэнэфа-
гъэ къафбгъотын фжигъ. Хэ-
гъэгу зооихом хэклиодэгъэ къо-
дэжэдэсхэм ясурэтхэр, якъэ-
бархэр, ижсээрэ пкыгъоу,
Iэмэ-псымэу къэтыгъоигъэр
бэ. Ахэм ахэтыгъ мыжью-
нгъхьалзу ильэс миниму зы-
ныбжыыр.

Джащ фэдэу музейм игъэпсынкіэ, хъарзынэц материалхэр къэгъотыгъэнхэмкіэ лъэшэу зишуагъэ къэкlyагъэу къыхигъэштыгъэр тарихь шлэнгъэхэмкіэ докторэу Тхъарькохьо Юныс. Зэо письмэхэр, сурэттехыгъэхэр, лыыхуужжэх ятын лъаплэхэр гъэклэжыгъэнхэм юф адишлагъ Тыгъужъ Руслъан, Краснодар ыхыхээзэ зыпкьрагъэуцожыгъэх. Унэгъо хъызмэтийн щагъэфедэштыгъэ пкыгъохэр къэгъоингъэныр къахэзылхъагъэр пенсием тъысыжыгъэ къэлэгъаджэу Анцокъо Биб. Джаущтэу игъорыгъозэ музейм члэльхэр зоотех-

никэй Налбай зэхижуягъэх. 1985-рэ ильэсүм жыныгъуакэм и 9-м Хэгъэгү зэошхом советскэ народым Теклоныгъэр кызынчи-дихыгъэр ильэс 40 зэрхүүрэм төфөү музейр кызынчахыгь.

Джы мы еджэпэ музейр Урысые зэнкъоюм хэлэжийн алер чыгыпэр кыдихыг. УФ-м ишльольыр 85-мэ къарыкыгъээ командэ 1181-рэ «Теклоныгъэм иеджэпэ музей» зыфиорэм хэлэжъэгъяг. Джащ фэдэу тарихь-гээсныгъэ тофшиэнным изэхэцэнкэ зэнкъоюон онлайн шык!эм тетүү куягъами музейр къашыхэшгүй.

— Мынц фээр гъэхъагъэхэр музейм илээ зызэхсэхым си-гүшгүүагь, — көрьеат Бэгъүүшэ Налбый. — Илтээс пчыагъэхэм къаклоц музейм зыкгуучи хэзэльтхъагъэхэм ялошиэн хяулые зэрэмыхуу-зүйн урмынгүүний илтээгийн

A full-length black and white photograph of an elderly man standing outdoors. He is dressed in a dark, well-tailored suit. Underneath his jacket, he wears a light-colored collared shirt and a dark, patterned argyle-style sweater vest. He is also wearing dark trousers and dark leather shoes. On his head is a dark bowler hat. He is standing on a paved surface with a low wall and some trees in the background.

рэп. Сэ еджсанІэм сыйкы-
зыЮкЫжсым музей икъы-
зэтгэхъэн, ихэгъэхъон Йоф
дээшигэхъэх Хьашхуанжъа
Марыает, джысадээм ишацэу
Удмыхьу Зарем лъишиэу
сафэрэз. Къоджэ еджсанІэ
иЦыгы аш фадз.

*зэнкъокъушихом ква-
щыхэщиныр гъехъ-
гъешхон сэлтын.*

— Налый сэ Йоф дэс-
и Энэу мыхыгъэми,
сияту Тыгъуэсэ Рус-
льян дэлэжсагъ. Аиц
игуузы кыши Эзу бэрэ
зэхэсхынтыгъ. Гухэлт
зыфигъеуцусыгъэмэ,
зыуж ихьагъэр зэши Уни-
мыху чидзыжсы-
щтыгъеп. Зы ципэ
зиубытык И, шгъаха
имы Эзу ыгъэцак И-
гъ. Непэ кызынэсигъэм
ап Эм кьетэгъблагъэ,
исык Ихэм япatriоти-
з Пүнэгээ чанэу кыхэ-
ээ. Кызыхъугъэ мафэм-
ыгу кызыде Эзу сэ сильхэ-
сизхэт кутым ыц Ик И-
гэшило сишигъу. Исау-
э иду ильсэйбэрэ
акын сильтэй.

— **Лытэнэгээ зыфаширэ**
кэлэгэгаджсу **Налбый**
щитыгъ. Егъаши дээ
игуашэр щымыгъзу еджа-
нэм кычИхъагъэн. Зыф-
гээзгээ **Юфым имызакъо,**
нэмькIэу дишIещтыгъэр бэ.
ИцIыфыгъекI сидигъуу
кыбыдеIенным, фэ-
льэкIыщтымкI ишIуагъэ
кышуигъекIенным фэхъазыр.
ИмэфкI мафкI гущыI
фабхэр непэл кыифэтIонхэр
ац кылэжсыгъ. ШукIэ
игугъу аишIэу бэрэ щыIэнэу
сүфэлэлэ.

0. ІШЬЫНЭ Сусан.

Лъэшэу агъэлъэрэ академикыр

Урысые ыкъи советскэ наукэм ыльапсэ зыгъеуцугъэу, зэрэдунаеу зыцэ щыгугъэу, шэнныгаклехэр зэрагъэгъотынхэм ягъашэ зэрэштиеу езытыгъэхэм ащищ Николай Вавиловыр. Шэкюгъум и 25-м ар къызыхъугъэр ильеси 135-рэ хъугъэ.

Московскэ мэкумэш институтым истудентэу, ныбжыкіэ дэдэу аш дневник ытхэу ригъэжъягъаг. **Нэклубъохэм ащищ щитхыгъагь:** «Шэнныгъэхэм саклехъопсы. Джары сиғашшэкли пшъэриль шъхваеу къыхэсхыгъэр. Сапекъа къикъирэ уахътэм сицыхъ тель, инэу сицыхъу. Гъашэм «шъэфэу» хэльхэр къыхэзгъэшхээ, гэлпсыкъа (система) гъэнэфагъэ ахэслэхъану, цыфхэм ящыдакъа нахьышу шыгъэнимкэ ахэр згъэфедэнхэу сиғай. Сэрыкъа аш къикъирэ дэгъо ушынныр ары».

Н. Вавиловым зыкъхъопсы щитхыгъэ пстэури къидэхъу. Арботаникыгъ, химикигъ, биологыгъ, селекционерыгъ, генетикигъ, къэралыгъо ыкъи общенэ тофышлекъуаг, СССР-м шэнныгъэхэмкэ и Академие иакадемикигъ, я 30 — 40-рэ ильесхэм ВАСХНИЛ-м ипрезидентыгъ. Наукэр зыгъэбэгъогъе цыфу лушху ащымыгъупшэжынхэм ащищ.

Николай Вавиловым игашэ мыкъихъагъами, къэралыгъо зэфшэхъаф 64-рэ къикъухъаг, шэнныгъэлэж инхэу шыхъэкафе зыфашихъэрэ алыкагъ, ялабораториехэм тоф ашишагъ. Селекционер ныбжыкъэрэ тофшэнимын ыгу етыгъэу наукэм къызэрэхъахъэрэ ягопагъ. Ынаа атыридзээ къикъирэ лъэпкъхэр къызэрэхъагъэхэр шыкъикъэрэ ашогъашэшоныгъэх.

Академиким игъехъагъэрэ зэкъа къэтхъихъагъуай, непэ нахь

къыхэдгъэшти тштоигъор Кавказым тофэу щишлагъэр ары. Къэлхэрэмкэе Всесоюзэ институтым пащэу елэфекъе аш икъутамэхэр Кавказым къышызэуахъагъэх, ахэм Мыекъуапэ, Краснодар краим, Абхазым ащиэ отделениехэр ахэтигъэх.

Н. Вавиловыр алэу Кавказым къышыхъэм ильес 22-рэ ынныбжыгъэр. Ичыоноп, къышыкъихъэрэ ыгу риҳыгъагъэх. Бэрэ къэклугъ, ушэтинхэр щашытгъэх, еж-ежырэу къэлхэрэмрэ апхыгъэрэ къэклугъэ культурэхэмрэ альыгълэштыгъ.

Икъэлхъохэм ащищ Н. Вавиловым къытогъагь: «Зэрэдунаеу къышыкъирэ пхъэшхээ-мышхъэ чыгъхэмрэ еж-ежырэу къэлхэрэмрэ яколекции институтым и Мыекъопэ отделениеу илэр ары зыышызэрэгъэулугъэнх фаер». Садлэжхэм апае Лондон 1930-рэ ильесын щизэхашэгъээ Дунэе конференцием къышыгүшциээ а гупшисэм къифигъэзжыгъагъ.

Нэхжим Кавказым щай куандэхэр къышыкъынхэ зэрилхэкъынхэр къыхигъэшгъагъ. Батуми щыиэ селекционнэ станцием щыкъогъэ зэлукъегъум къеколлэгъе пстэумэ ар зэхахыгъагъ.

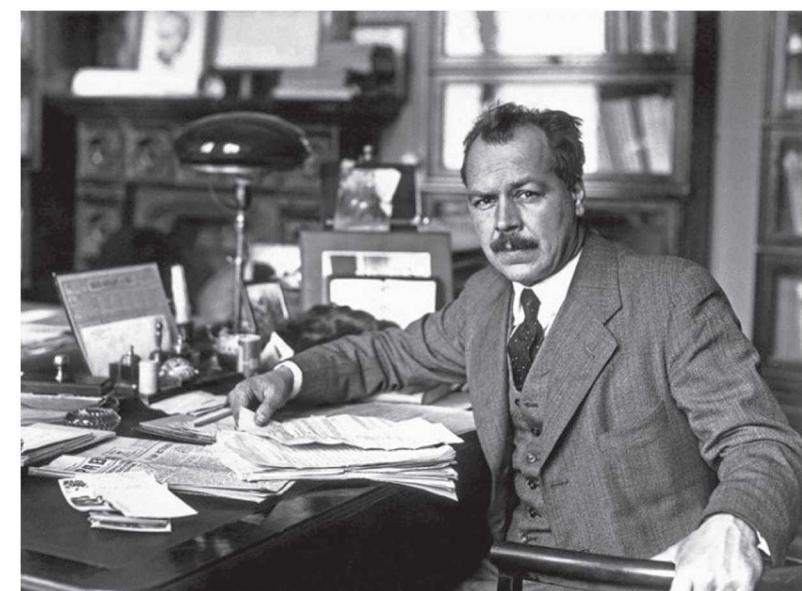
Щаим икъэгъэкъын Адыгейим икъушхъэтхыхэм ащарагъэжъагъагъ, ау Хэгъэгу зэошхом ильехъан куандэхэр ыгъэкли хъухи, хэкоджэхыгъагъэх. Мыльэхъаным Адыгейим щай дэ-

гъу къышагъэклэу щырагъэжъэжъигъ, аш рагъеубытырэ чыгум ильес къэс зырагъэшомбгъу.

Николай Вавиловыр Кавказым нахь дэгъоу къышыгъэкъын пльэкъыщхэр зэригъэшэнхэм якъи чыгулэжъхэм анигъэсынхэм апае институтым тофшэхэм анэмикъеу ушетыплэ станциенхеу къышызэуахъагъэхэм япашхэрэ экспедицииеу зэхищэхэрэм къаригъэблагъэштыгъэх. Ушэтинеу ашыгъэхэр зэфахысыжхэ зыхъукэ, пъажур, коцыр, хъэр, хъамцыир анахь дэгъоу зыышыбагъохэрэ чыпэу чышхъашьом тетхэм Кавказыр ахилытэштыгъ.

Мыекъопэ станцием щашыгъэ ушэтинхэм къагъэлэгъо-пъагъ къушхъэтхыхэм мыйэрысэ, къужы, чэрэз, къыпцэ, абрикос, персик анахь лъэпкь дэгъуухэр зэрашыбэгъохэр. Натрыфыр, коцыр, кэлпир, хэтерыкъхэр, еж-ежырэу къэлхыре кизилыр, пхъэгүльир, хъамышхунтээр, марктэр, пырэжьеэр гектаришхэм ашыбэгъохэм зэрэтгэлэстхээгъагъэхэр Н. Вавиловыр ренэу къыхигъэшгъытгъ.

ВАСХНИЛ-м ипэцхэфекъе хэгъагум научнэ учреждении 150-рэ къышызэуахъыгъ. Ежым монографиене 10, научнэ тофшагъэхэу 300, письмэ мин 40 фэдиз, тхыль 28-рэ ытхыгъэх. Игашэ ызыныкъор экспедициехэм ашигъэкъуагъ. Икъыб хэгъэхүм яшэнэгъэлэж цэрийхэм рагъеблагъэхээ Францием, Японием, США-м, Гер-

манием, Тыркуем, Афганистан, Алжир, нэмийхэми ашыгъагъ. Ахэр къэзирильгъуягъэр арэп аш гухахъо зыхихытгъагъ, дунаим гъаблэ къытэмыхъу-хъаным пае хэгъэгу зэфэшхъафхэм къашыгъэкъын пльэкъыщ культурэхэр зэрэзэригъашэштигъэхэр, ячылапхъэхэр къызэрэзидхыштигъэхэр ары.

Николай Вавиловыр тофшэхэм къешуягъунхэр къахэкъыгъэх. 1940-рэ ильесын Украинаим экспедицием щыэу ар аубытыгъагъ. Мэкъумэш хъызметым зыкъеэлэтигъэнным пэшүеуклоу ыкъи изэрар рөгэлкэу алиу И. Сталинным къебнагъэсигъагъ. Саратов дэт хъапсым чэсигъ, сыхьат 1700-рэ пцыхэр къизэрэтиральхъягъэр ариуагъ. Кын рагъэльгъэгъ, нэужум укы тиральхъягъагъ. СССР-м хэгъэгу къоц тофшэмкэе инароднэ комисар игодзагъэу В. Н. Меркуловыр лъэу тхыль СССР-м и Ашшэрэ Хыкум фынхъягъагъ. Нэужум укыр ильес 20-кээ зэблахъу-жыгъагъ, ау аш ишуагъэ къэ-

къожыгъагъэл. 1943-рэ ильесын Н. Вавиловыр гъаблэм къыхэклэу хъапсым чэлпъихъагъ. Ихъадэ зыдэшыгъэр иахыл благъэхэм ашэрэп, тофшагъэхэр зэкъе агъестыгъагъ, имыльку хабзэм ихыгъагъ.

Ильес 20 тешлагъэу ар зэраухыижыгъагъэр зэрэйт тхыль ишхъэгъусэ къифагъэхыгъагъ.

Николай Вавиловыр ыцэ къэлхыре лъэпкь 19-мэ, Памир имылпэхэм ащищ, ашшэрэ еджэлпэ зэфэшхъафхэм афаусыгъ.

Саратовскэ къэралыгъо университетэу Н. И. Вавиловыр ыцэ зыхырэм щизэхашгъэгъэ экспедицием 2017-рэ ильесын Кавказым къэлхъохъагъэм хэтигъэхэр Мыекъопэ ушетыплэ станцием Н. Вавиловыр ахэтэу агъэпсигъагъэм ёшагъэх. Станцием имузей агурихыгъ, академикыр зэращымыгъупшэрэ ягопагъ.

Аш фэдэ ыциф ыш дэдэхэр берэ къэхъухэрэп, ахэм ацэхэр ыцифхэм егашэм агъэльпэлх.

ШАУКЬО Аслынгугаш.

Хэушхъафыкъыгъэ дээ операцием хэлажъэрэм афэгъэхъыгъ

Мобилизацием къихиубытагъэхэм яунагъомэ занкэу ыпилэгъу ягъэгъотыгъээ шыгъэним пае республикэм щизэхашагъэу тофшэлекъо купыр щэлажъэ.

Унагъо пэпчь тельтигъэу социальнэ паспортихэр зэхагъеуаагъэх, аш елъыгъэу ахэм ящыкъигъэ ыпилэгъур зыфэдэр нафа афэхъу. Хэушхъафыкъыгъэ дээ операцием хэлажъэрэм якъалхэр ыпкъе хэмийльэу ержилэхэм ыкъи колледжхэм ащарагъашхэх, къэлэцыкъу ягъынпэ агъэкъорэ сабыймэ апае атыштыгъэх ахьщэр алахъижэрэп.

Джащ фэдэу АР-м и Лышхъаэу Күмпилы Мурат инаушшоокэ мобилизацием къихиубытагъэхэм яунагъохэр фэгъэктотэнэгээ зиэхэм ахагъэхъагъэхэр аш елъыгъэу ахэм транспорт хэбзэлаххыр атыштэп. Гумэкъыгъу къыкъохэрэп аш лъыптигъэу дахьэзэжынхэм фэш Адыгэ Республиком и Лышхъаэу унашьо ышыгъ хэушхъафыкъыгъэ дээ операцием хэлажъэрэм яунагъо пэпчь хабзэм илъыкъохэр ыкъи депутатхэр япхыгъэнхэу.

Фэм шьолтыр хэбзэгъэу-цуѓу щыгъэм зэхъохынхээр фашыгъэх. Аш елъыгъэу ахэм транспорт хэбзэлаххыр атыштэп. Гумэкъыгъу къыкъохэрэп аш лъыптигъэу дахьэзэжынхэм фэш Адыгэ Республиком и Лышхъаэу унашьо ышыгъ хэушхъафыкъыгъэ дээ операцием хэлажъэрэм яунагъо пэпчь хабзэм илъыкъохэр ыкъи депутатхэр япхыгъэнхэу.

Шушлэгээ Ипилэгъум хэхъо

Хэушхъафыкъыгъэ дээ операцием хэлажъэрэ гуфаклохэм шушлэгээ Ипилэгъум язитыхэрэм япчагъэ хэхъо.

Мыекъопэ, Джэдже агаагъа тофшагъэхэр, гъомыла-районхэм дээжэлхэм апае къашаугъохъ щи-

мыкъи. Къэзэкъ къэлэцыкъуягъэм яписмэхэр, сурэтэу ашыгъэхэр дээжэлхэм алъагъэлэсүүгъ.

Гуфаклохэр зыхэт хэушхъафыкъыгъэ отрядэу «Пшызэ» («Барс 11-м») къулыкъур щизэхашгъэхэрэп Ипилэгъу къафэхъу-жэхэм лъэшшэ афэразэх.

Шушлэгээ Ипилэгъум язэхэшцаклохэм яофишэн лъагъэхэрэп, гүкэгъу къызыхафхэрэм гъэзэтымкли «тхашуягъэлэсэ» араложы ашоонгъу.

Екатерина ЗАГОРУЛЬКО.
Мыекъуапэ икъэзэкъхэм япчагъэ игуадз.

Пуныгъэ-гъэсэнгъэр

«ПсынэкІэчъыжъием» иІофшIакI

«Чыр цынээз къауфэ, къалэр цыккүзэ ағасэ» elo адыгэ гущылэжъым. Хэтрэ къэлэцьи-къу илусыр зэхихырэр, ыльэгъурэр ары. Са-байзэ хапльхъэрэр хэти ныбжырэу хэпшагъэ мэхъу.

Адыгэ Республика къеләцىкыл тхыльеджап!эм мы лъэнъиком-
къэ гъезагъэу юфыбэ ешэ. Краеведческэ клубэу «Родничок»
зыфиюрэр чанэу мәлажъэ. Мыщ
хэтхэм анахъэу анаэ зытыра-
гъэтырэр адыгэ литературэр, ар
бзэу зэрэхъигъэр ары. Тхыль-
еджап!эм илофышэхэм литерату-
рэм пүньягъэ-гъесэньягъэ мэ-
хъянэшхо зэрилэр къагурэо ыкли
ятыхъильдэхэр аш нахъ пэблагъэ
зэрашыштхэ амалхэм яусэх.

Мы ильэссыр — Адыгейм
къэралыгъо гъэпсыкѣ зиңэр

ильэс 100 зэрэхүүгээр зыщи-
гъэмэфкыгъ. Адыгэ советскэ
прозэм ильэпсэгээуцу Клэрэцца
Тембот къызыхъүгъэр ильэсийн
120-рэ шышхъэдүм зэрэхүүгъэ
ри хагъэнэфкыгъ. Клэрэцэм
ипроизведениехэмкээ адыгэ
шэн-хабзэхэр, шыкыл-гъэспы-
кэхэр, адыгэ щылакыэр, лъеп-
кым итарихъ хэти зэрегъашээ,
джарэу ахэр купк зилэх, гъешэ-
гъоныхъ, еджэгъошух. Ныбжы-
кэхэм лъэпк литературээр нахь
апэблагъэ, адыгабзэр нахь
зэхаргэхы ашыонгъо Адыгэ
республикэ гимназирем, нэмыхы
еджаплэхэм ащеджэхэрээр Клэ-
рэцэ Тембот имузей къащх
ащ ишылэнгъэ ыкын итворчес-
твэ нахь игъэклотыгъэу фагъэ-
нэйусэх. Музеир ежь тхаклор
зыщыгсэүгъэ унэм чиэт, Исп-
кэл-льапкэу, узыфишэу зэлүхыгъ.
Тхаклом икыгъэ лішэлэгъум ия
60-рэ ильэсхэм юф зышишэ-
гъэ унэ-кабинетыр экспозицием
нэрыльзэгъу къылпфешы. Мышы
сурэттехыгъэ зэфэшхъафхэр

мэхъянэ зиэ документхэр, тхаклом ыгъефедэштывээ пкыгьохэм ашыщхэр ыкИ иапэрэ тхыгъэ-произведениу къыхиутыгъэхэр щыюльзгъух. Музейм илофышээ унэ пэпчь къышеклокызыэ, зэкэ тхаклом ишылэклагъэр, илофшэклагъэр къелуватэ. Тхаклом тхэн къодыр арымырэу, цыфтагъэшко зэрэхэлтывэми аш игугуу къешлы.

Тхыльеджэкъо чанхэу ли-

тературнэ клубэй «Родничок» хэтхэми альгэуу, зэхахи, улчэхэм яджэуапхэми гуапэ ахагьуатэ. Клэлэеджаклохэм Тембэот пцэжьеөшэнры зэриклэса-гъэр зашэм, гушуагъэх. Итхыль зэфэшхъяфхэм атељебагъэх, зэджаагьэу ахэтхэр агу кын-щыдэөжжыгъэх. Тхэн-усэным фэшагъэхэр музейм щалъэгъугъэм нахь кынгъэчэфгыгъэх, муралыклэхэм къафигъеүшгьэх.

Кізледжаклохэм литературанэ музейр агу риҳыыгъ ыккى аш илоғышы «тхъауеүгъэпсэү» ра-
йугъ, зәхэтхэу сурэт зытыра-
пъэхыгъ.

Къахэкъыгъэх якъесе усэхэм къяджагъэхэри. Хэта зышээрэ, мы клубым хэлажъэхэрэм ашы-щэри усакло, тхакло е филолог дэгүү хүнхэкъи мэхъуба!

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ШИШАГЬЭР ГУМ КЫЩЕЖЬЭ

Мы тхыгъэр нахь пасэу кышыу|Эк|эзгахъэ сш|ои|гуагъ, ау зыгорек|э мыр зыфэгъэхыгъэм щытху лые фаслоу кьаш|ошын cloy сегупшысээ «Адыгэ мақъэм» къэбар гомыу кьисхыгъ: зэльаш|эрэ артистэу КыкI Юрэ идунаихъожжыгъ.

Зэрэартист Ізпэлэса-
гъэр бэмэ ашлэ, ау адыгэ-
гъэшхо зэрэхэлъыгъэр
зыушштын амал зилагъэр
мыбэнки хүн.

Мысынкий хүн.
Мыр зыхыгээр 2018-рэе
ильтээс ыкхэхэм адэжь.
Кын Ioffe э Мыекуапэ
сикынышь, Адыгэхъялэ
сүкён фаеу хүргээ. Гьо-
гупкээр автобусыр зыфы-
рэм естинэу сүйхэгэй, Кыкыл
Юрэ сауж зэритир
слэгтүгээ үкли титумы
алас. Голонийн энэхүү

апае гъогупкээр стыгъэ. Мыш дэжым Юрэ гъогупкэу ежь фэстыгъэр симыгъэштэжъеу уцугъеп. Ары апэу гущыгъэту сзызэрэфхъульгъэр. Пенсиен къыратырэр зэрэфикъурэри, щыгэл-псэуклэу къытфэктуагъэми тарыгущыгээ Пэнэжыкъуаे тынэсигъ. Автобусым иккыжынэу зигъэхвазыры

зэхүм кыбыг имашин
Нэшүүкьаас зэрэшьтээр
Адыгэктэлэ къэкношишь
Мыекьуапэ сыйкызыдишэ
жынэу зэрэхвазырыр
Шыныкъэр поштмэ, сэри
адыгагъэр зесхэе сшойгыу
амалэу сиэмкіэ. Ильээ
пчагъекіэ сэшт нахьын
жыр згээулэнэу сштэш
гъяхэп, нэшшоштыгэ хээ
мыльэу кызыриуагъэри
къельягощтыг. «Тхьеу
гъепсэу» eculи, тызэбгьо
дэкишиш.

Сыгу къеуагъ идунаи зэрихъожыгъэр. Къарыу илэу, нэшч-гущэу, цыф хъалэмэтэу, Ѣыэнгъэм тегушукъяу сигукъэкъыжь мэ къахэнагъ.

Зы купмэ алъитэнки хъун уадыгэмэ арэущтэу, узеклон фаеу, ащ Ѣытхъю, юф хэмьтльеу, шапхъеу. Ащ ехылгагъеу а мэфэ

дэдэм къысэхъулагъеу щысэ къэсхын. Адыгэ-
къалэ исымэджэц хъэнэ-
гъунэ съыкъикыжби Мые-
къуапэ клоэр гъогум се-
күжыныэу сежъагъ. Аш
фэдизым автомобиль тэ-
гъэпсыхъэгъе пчагъэ
къызблэкигъ, къеуцугъэр
(И э фэсымышыгъ нахь

(«Форд») автомобиль кызыэркюлөм исыгъээ кла-
лэу Аскъэлае щыщыр ары. Гүшүүэгъу тызызэ-
фэхъум, клаалэм кызыуагъ
гъогум цыиф кызыэрэты-
римынэрэр.

Шыкур, щылэх аш фэ-
дэ цыифхэр, лъэхъаным
емыльтыгъэу адигагъэр
зэрхъэу.

Үнэгъо мини 5-м ехъумэ Йэпы Йэгъу арагъэгъоты

Үнагьоу сабый зэрысхэмрэ ныхэмрэ һэпы/эгъюу арагъэ-
кырэр зыфэдэр Адыгэ Республикаем и Лышхъэ кынотагь.

Анахъ аналэ зытыра-
гъетыхэр сабыибэ зэ-
рыс унагъохэр ары. Уры-
сые Федерацием и Пре-
зидентэу Владимир Пу-
тиным къызэрэхигъэщи-
гъэу, «унэгъо лужухэр
тиобществэ щалъытэх,
къэралыгъом ишүугъэ
ахэм игъорыгъоу аре-
гъэкы».

Адыгэ Республикаем джырэ уахътэм сабыибэ зэрьс унэгьо 7865-рэ щэпсэу, ахэм ашыц унэгьо 5024-мэ социальнэ Ӏепыиэгъу зэфэшьхъафхэр арагъэйтоты. Апэрэ кэлэцыклур къызэрхъухъагхэм мазэ къэс аратырэ ахьщэ Ӏепыиэгъур унэгьо 4690-мэ alokэ. Урын-псэнункэ анахь ахьщэ makлэу чыыплэм щагъэнэфагъэм фэдиз мазэ къэс афатуши ящэнэрэ ыкчи

ащ нахьыбэ къызэры-
хъухъэгъэ унагъохэм.

хувьзэвэе унагахэм.
Аш нэмийкэу, яянчнэрэ кэлэццыгур ыкли нахьыбэ къязэрхыхухэрэ унагьохэм зэтгэо ахьщэ Іэпилэгту къаратынм ифитынгэе ялэ мэхье. А купым къыхиубытэрэмэ ыпкэ хэммыльэу унэ зытыралшихьащ чыгу тахыр араты. Лъэнкъ проектэу «Демография» зыфиорэм къязэрэцыдьалтынч, фогтскетонч синхэгэвээжээвээжэй, ар республикэ бюджетым къыхахы, гурьт ыкли хэушхъяфыкыгэе еджаплэхэм аще-джехэрэм агъэфедэрэ общественнэ транспортим пае ыпкэ алахырэп. Кэлэццыгур э япсауныгъэ псыхьеэзэнным итъеклотовтэй республикем шыдэлажьэх. Мы ильэсир пштэмэ, зыгъэлсэфыплэ чыплэ зэфэшхъяфхэм сийж 22492 рс энч Цэл

тъэу, фэгъэкютэнгъе зиэ ипотекэр сабыйхэр зиэ унагъохэм ятыгъэнымкэ программэ гъэнэфагъе Адыгейм щагъецаклэ. Ащ фэгъэзагъех акционер обществэу «ДОМ.РФ» зы- филорэмрэ кредитнэ организациехэмрэ.

Коммунальнэ фэло-фа- шлэмэ апае атырэ ахь- щэм ипроцент 30-р унэ- сабый 22492-рэ ашылагь.

«Тэ типшъэрлыр зэ- клэ амалэу федеральнэ гупчэм къытитырэр дгъэ- федэнлыр, ныхэмрэ са- быйхэмрэ ӏэпыӏэгъу та- фэхъуным пае социальнэ программэхэу ыкли про- ектхэу ўшлэхэр дгъэфедэн- хэр ары», — къытуагь Адыгейм и Лышхъязу Къумпыл Мурат.

Искусствэр — тибаниыгъ

«Ошъутенэр» ЛЭУЖХЭМ ЯДЖЭРПЭДЖЭЖЬ

Адыгэ Республикаэм и Къэралыгъо филармоние иэстраднэ ансамблэу «Ошъутенэм» ипчыхъэзэхахъэ Мыекъуапэ щыкуагъ.

Урысыем щыпсэурэ лъэпкъэм яискусствэрэ якультурнэ къэнре я Ильэс фэгъэхыгъэ концертэу «Адыгэхэр сичигу щэпсэух» зыфиорэм ижырэ адигэ орэдхэр, джырэ лъэхъан аусыгъэхэр щыгуагъэх, адигэ къашъхэр ансамблэхэм къашыгъэх.

Урысыем, дунээ эстрадэм лъэхъаным диштэу ашагъэфедэрэ шыкъэхэм къапкырыкъихээ, музикальнэ произведениехэр ансамблэм пае композиторхэм зэрагъэфагъэх.

«Ошъутенэм» ихудожественнэ пащэу, Адыгэ Республикаэм искусствэхэмкэ изаслуженнэ йофышэхшоу Хъэкъэко Алый кызыриуагъэу, произведениехэр аранжировкэ ашыхэ зыхукъэ, адигэ лъэпкъ гупшысэр орэдьшом икупкі шыхъаэу зэрэштыр къыхагъэши.

Орэдьр ЛЪЭПКЪЫМ ҮПС

Пэсэрэ адигэ орэдхэу «Си Мэмэт», «Си Пакъ», нэмыхъэри ижырэ къэуакъэм тетэу артистхэм къыхадзэх. Хъазашыкъо Мосэ «Си Пакъэр» кылоозэ, ансамблэм хэт орэдьшохэр, оркестрэр кыдежыхъу.

«Лащынэр» Мэкъоо Маринэрэ Мамхыгъэ Маринэрэ кызэдало. Мэкъоо Маринэрэ орэдэу үусыгъэр Адыгэим фэгъэхыгъ. Артисткэм орэдым тамэ ритызэ, лъэпкъ гупшысэм кылыкырыкъырэ гүшыгъэхэм поэ къапгъакъэ.

Орэдьшо ныбжыкъэу Хъацлэцэ Миланэ ансамблэм кыхэхъэгъакъ, жыум нахь фэгъэзагъ.

Шэныгъэлжэйэу Лыуужьу Адам иорэдэу «Тэ тыадыг» зыфиорэр концертхэм бэрэ ашызэхэтэхы. Адыгабзэр, намысыр, укызыщыхъу гүшүр бгэлээз

пэнхэм ар афэгъэхыгъ. Хэгъэгүэ зэфэшхъафхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм языкыныгъэ агъэптигэнэу къяджэ. Лэуужхэр зээзыпхырэ орэдым тедэүзэ, залым чэс ныбжыкъэхэм талынпльагъ. Орэдьр щыгъэнигъэм иджемакъэу зэрэштыр пчыхъэзэхахъэм щытушетыгъ.

**Зэхэзыщагъэр
ыкчи къыдэзыгъэхъэр:**
АР-м лъэпкъ Йофхэмкэ, Іэкъыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адирягээ зэпхынгъэхэмкэ ыкчи къэбар жуугъэм иамалхэмкэ и Комитет
Адрессыр:
385000
къ. Мыекъуапэ,
ур. Крестьянскэр, 236

**Редакциер
зыдэшыгъэр:**
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79
Редакцием авторхэм
къалихырэ А4-къэ
заджэхэрэ тхьапхэу
зипчыагъэхээ 5-м
емыхъхэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлгээу, шрифтыр
12-м нахи цыкъунуу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэклигъэхъожыхъ.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
УФ-м хэутын Йофхэмкэ,
телерадиокъынхэмкэ ыкчи зэлтыгъэхъэрэ
и Министерстве
и Темир-Кавказ
Чыпэ гъэйоры-
шапл, зэраушыхъатыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутыгъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Зэкъэмкэ
пчыагъэр**
4656
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 2100

Хэутыним
уздыкъэтхэнэу
щыт уаххэр
Сыххатыр
18.00

Зыщыхаутыгъэр
уаххэр
Сыххатыр
18.00

Редактор
шхъаигъэр
Мэшлэкъо
С. А.

Пшъэдэкъыж
зыхырэ секретарыр
Жакъэмкъо
А. З.